

Advies CE Monumenten

Locatie:	Scharnerweg 101-103
Status:	Nr. 101 = geen status Nr. 103 = Rijksmonument
Werkzaamheden:	Transformatie t.b.v. maatschappelijk doel
Grootte plan:	middel
Aanvrager/initiatiefnemer:	Porthos vastgoed BV
Architect/adviseur:	
Registratienummer.:	22-1312 WB
Vergunningverlener/projectleider:	
Binnenkomst datum documenten:	07-07-2022
Cultuurhistorisch rapport:	Buro4, april 2019
Archeologie van toepassing:	-
Datum advies:	18-10-2022
Behandeld door:	
Telefoonnummer:	
E-mailadres	

Advies

Met de functionele herbestemming van het voormalige hoofdgebouw van de Koninklijke Marechaussee alsook de rest van het terrein (inclusief gebouwen) kan ingestemd worden. Ten aanzien van de bouwkundige aanpassingen die in dit kader voorgesteld c.q. nodig geacht worden zijn (vooralsnog) te veel aandachtspunten en/of strijdigheden aanwezig om hier een eenduidig positief advies over af te kunnen geven. In de motivering worden al deze punten nader toegelicht.

Plannen en werkzaamheden en gevolgen voor de monumentale waarde

Herbestemming / transformatie van voormalig Marechaussee gebouwen en terrein om te wonen, begeleiding en opleiding van Jongeren buiten beeld, schooluitvallers en dak- en thuisloze jongeren. Onder andere worden: toiletten en doucheruimtes ingepast en de gevels gerestaureerd.

Gemeente Maastricht

Advies en motivering

De voorliggende plannen hebben betrekking op het transformeren c.q. herontwikkelen van het z.g. KMar (Koninklijke Marechaussee) terrein en de daarop aanwezige gebouwen tot een omgeving waar Jongeren buiten beeld, schooluitvallers en dak- en thuisloze jongeren kunnen wonen, worden begeleid en een opleiding kunnen genieten.

Vergadering van: 28-08-2023

Zaaknummer: 22-2206WB

Alle reeds genoemde merkt te worden dat het voornemen om zowel het voormalige hoofdgebouw (lees: gebouw A) van de Koninklijke Marechaussee alsook de rest van het terrein – inclusief keukengebouw (lees: gebouw B), paardenstal (lees: gebouw C) en autostalling aan een herbestemming c.q. herontwikkeling te 'onderwerpen' in de basis met enthousiasme ontvangen wordt. Een nieuwe impuls kan voor dit terrein én zijn bijbehorende gebouwen daadwerkelijk ook een nieuwe fase betekenen. Het zal echter van (groot) belang zijn op welke wijze de nieuwe functie(s) geïmplementeerd gaan worden, en dan specifiek binnen de monumentale kaders van het

Gemeente Maastricht

Behoort bij besluit van B&W
d.d. 23-08-2023

hoofdgebouw. In de redengevende omschrijving staat aangegeven: “De in de jaren zeventig van de twintigste eeuw bijgebouwde dienstwoningen, de bijgebouwde autostallingen, de garage annex opslagruimte en de fietsenstalling zijn uitgesloten van bescherming”. De beoordeling van CE beperkt zich hierom enkel tot het hoofdgebouw (A).

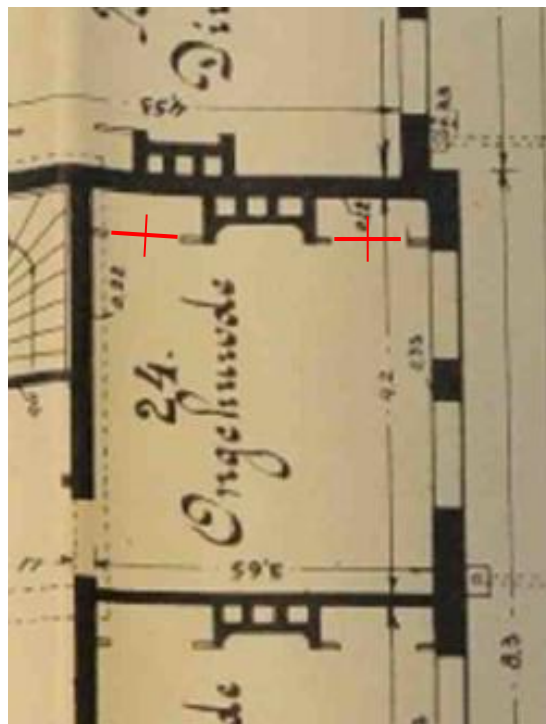
Luchtfoto vanuit noordelijke richting

Met de functionele herbestemming van gebouw A tot een woon- / werkgebouw (met 15 slaapplekken) kan ingestemd worden. Vanuit de historie kan namelijk geredeneerd worden dat dit hoofdgebouw van oorsprong als een vergelijkbaar gebouw ontworpen en in gebruik was, zijnde een combinatie van werken (kantoren / burelen) en 16 slaapruijntes voor ongehuwde marechaussees. Ten aanzien van de bouwkundige aanpassingen die i.h.k.v. deze herbestemming / herontwikkeling voorgesteld worden, of die nu nog niet staan aangegeven maar naar alle waarschijnlijkheid wel doorgevoerd moeten gaan worden, zijn er daarentegen nog een aantal aandachtspunten en/of strijdigheden met de restauratie richtlijnen aan te geven waardoor er (vooralsnog) geen eenduidig positief over afgegeven kan worden.

Specifiek wordt hierbij gedoeld op:

Door het bestuderen en vergelijken van de sloop-, de te bouwen en nieuwe toestand tekeningen met de monumentale waarderingskaarten kan geconcludeerd worden dat er zowel onderdelen met een indifferente monumentwaarde (cat.3) alsook onderdelen met een hoge monumentwaarde (cat.1) gesloopt gaan worden. Tegen het aanpassen van de indifferente gewaardeerde onderdelen, die hoofdzakelijk afkomstig zijn uit de verbouwingscampagne van 1986, bestaan geen bezwaren. Wel wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de nog aanwezige muurkasten (inclusief deurkozijn, paneeldeur en architraaflijsten). Volgens de archieftekeningen uit 1915 waren nagenoeg alle kamers uitgerust met een wand bestaande uit een centrale schouw die aan beide zijden geflankeerd werd door een muurkast. Door latere bouwfasen is het merendeel hiervan verwijderd maar in een aantal ruimtes is deze originele opstelling nog steeds aanwezig én bezit mede hierom ook een hoge monumentwaarde (cat.1). In het ontwerp dienen deze originele opstellingen gerespecteerd te blijven. Omdat dit nu niet overal het geval is kan vooralsnog niet met de huidige plattegrond- c.q. kamerindelingen ingestemd worden.

Uitsnede archieftekening 1915 (bron: BHO)

Aanzicht wand met muurkasten en centrale schouw

ALGEMEEN:

Er zijn geen gevel- en doorsnede tekeningen aangeleverd. In het kader van de WABO aanvraag is het van wezenlijk belang dat deze (in bestaande en nieuwe toestand) wel aangeleverd gaan worden. Een deel van de hierna volgende vragen c.q. opmerkingen zal hierdoor namelijk wel inzichtelijk en mogelijk al beantwoord worden.

Het is uit de voorliggende stukken niet af te leiden of en welke aanpassingen doorgevoerd moeten worden i.h.k.v. het aspect brandveiligheid? Gedacht kan hierbij worden aan: het opdikken van deurkozijn sponningen, het aanbrengen van een brandwerende plaat op monumentale deur(en), het aanbrengen van deurdrangers, het aanpassingen aan plafonds etc.

In hoeverre deze aanpassingen wel of niet noodzakelijk zullen zijn zal onder andere afhangen van het feit of dit gebouw beschouwd mag worden als één brandcompartiment of dat alle kamers een apart brandcompartiment dienen te vormen. Dit aspect verdient dan ook nadere toelichting en uitwerking alvorens hier een uitspraak over gedaan kan worden.

Vergelijkbaar aan bovenstaande kan de vraag gesteld worden in hoeverre er aanpassingen doorgevoerd moeten worden ter verhoging van de geluidwering? Gedacht wordt hier aan het aanbrengen van een cementgebonden (Fermacell) plaat bovenop de bestaande vloer. Indien dit het geval is zal dat namelijk een ophoging van ca. 40mm tot gevolg hebben. Het zal daarbij de vraag zijn in hoeverre o.a. bestaande deuren hierdoor ingekort moeten worden, plinten verplaatst en waardevolle vloerdelen aan het zicht worden onttrokken.

Vanwege het ontbreken van doorsnede tekeningen is niet inzichtelijk of de in te passen natte cellen (lees: toiletten en doucheruimtes) verdiepingshoog worden uitgevoerd of b.v. als een 'los' meubel in de ruimte geplaatst gaan worden. Verder wordt het leidingverloop voor riolering en (mechanische) ventilatie gemist. Het zal met name de vraag zijn welke impact het inpassen van leidingen in het vloerveld op de originele balklaag heeft. Deze vraag komt voort uit het gegeven dat de oorspronkelijke (grenen houten) balklaag haaks op de voorgevel overspant en het leidingverloop vermoedelijk parallel aan de voorgevel (dus kruislings aan de balklaag) ingepast zal gaan worden.

Verder kan afgeleid worden dat de nieuwe leidingschachten niet overal boven elkaar staan gepositioneerd, het verslepen van leidingen zal daardoor noodzakelijk worden. Wellicht dat i.p.v. het maken / realiseren van nieuwe schachten ook gebruik gemaakt kan worden van bestaande sparingen en/of schoorsteenkanalen. Het is echter onbekend in hoeverre deze nog waar aanwezig zijn, wellicht is dit wel al onderzocht? De positie van oorspronkelijke schachten zou in dit kader ook als leidraad gebruikt kunnen worden om de nieuwe schachten juist op deze authentieke posities (terug) te plaatsen, nu lijkt dit namelijk een willekeurig gekozen patroon.

Op de nieuwe toestand tekeningen staan op begane grond niveau ook schachten aangegeven. Vermoedelijk zijn dit sparingen in de betreffende plafonds bedoeld voor leidingen die vanaf de verdieping komen. Dit is echter niet nader toegelicht of uitgewerkt, met name in hoeverre hier koven of verlaagde plafonds aangebracht zullen gaan worden.

Tijdens een rondgang in 2019 ter plaatse heeft ondergetekende geconstateerd dat niet alleen de nog aanwezige originele binnendeurkozijnen zijn uitgerust met een bovenlicht, maar dat de gangwanden op een aantal plekken ook met een 'los' bovenlicht (of hooggeplaatst raam) werden uitgerust. Het is niet bekend op hoeveel plaatsen een dergelijk raam nog aanwezig is, maar omdat dit originele elementen zijn die een hoge monumentwaarde (cat.1) bezitten dienen deze in de planvorming behouden te blijven. Geadviseerd wordt om deze bovenlichten ook op de tekeningen aan te geven.

Origineel binnendeurkozijn met bovenlicht

Bovenlicht in gangwand 2de verdieping

In het kader van deze transformatie is het de vraag of men verduurzamingsmaatregelen wil treffen c.q. doorvoeren? Gedacht kan hierbij worden aan: isoleren van dak, buitenwanden en/of kozijnen (door inpassing thermische beglazing), wijzigen verwarmingsinstallatie, het leggen van zonnepanelen, etc. Indien dit het geval is dienen de betreffende maatregelen in de stukken verwerkt en nader toegelicht te worden.

Aansluitend hieraan kan de vraag gesteld worden of men voornemens is om aanpassingen aan de gevelkozijnen door te voeren. Naast het eventueel vervangen van het enkele glas zou het namelijk denkbaar zijn dat alle gevelkozijnen worden vernieuwd. De oorspronkelijke kozijnen waren geheel in hout uitgevoerd in de vorm van een kruiskozijn met 2 naar binnen draaiende delen (onder) en vaste bovenlichten met roeden (boven). Omstreeks de jaren '70 van de twintigste eeuw zijn de originele kozijninvullingen echter gewijzigd c.q. aangepast naar de huidige opzet. De houten kaders bleven hierbij behouden en hier werd een stalen kozijn aan toegevoegd. De indeling werd daarbij echter niet geheel overeenkomstig het origineel uitgevoerd.

aanzicht voorgevel omstreeks 1920 (bron: RHCL)

Aangezien al deze gevelkozijnen nu een indifferente monumentwaarde (cat.3) bezitten zou het reconstrueren van de kozijninvullingen c.q. het gevelbeeld vanuit monumentaal oogpunt een meerwaarde opleveren.

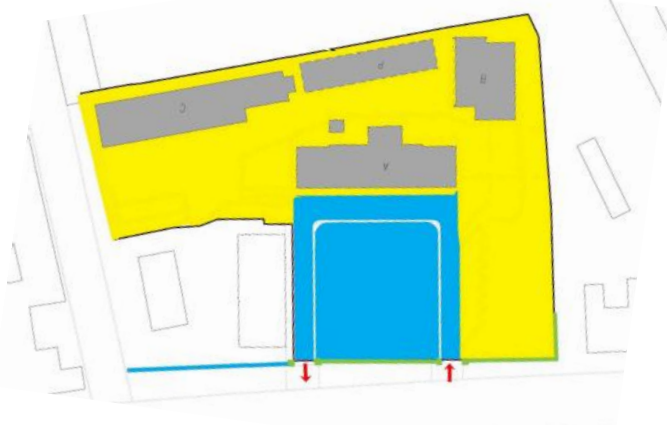
Het verduurzamen zou kunnen door de huidige stalen kozijnen te vervangen door hernieuwd een stalen kozijn maar dan thermisch onderbroken én inclusief thermische beglazing. De originele houten kaders dienen in dat geval wel (weer) gehandhaafd te blijven. Een alternatief is om ook de houten kaders te verwijderen en hernieuwd houten kozijnen overeenkomstig de originele opzet en detaillering terug te brengen (inclusief thermische beglazing).

In het aanvraagformulier staat aangegeven dat de buitenschil gerestaureerd gaat worden. In de nu voorliggende stukken wordt echter een (uitgebreid) gebreken en restauratieplan gemist. Hierdoor is nu niet in te schatten of dit als regulier onderhoud betiteld kan worden, en daarmee vergunningsvrij uitgevoerd kan worden, of dat dit grootschaligere ingrepen / activiteiten betreft. Ondergetekende is ervan op de hoogte dat naar elk gebouw in 2019 een dergelijk onderzoek werd uitgevoerd – door de fa. Vitruvius – en een bijbehorend rapport werd opgesteld. In het kader van deze aanvraag wordt geadviseerd om deze rapporten toe te voegen en de werkzaamheden op een gebreken- en restauratietekening aan te geven.

Voorblad inspectierapport hoofdgebouw

Voor het aanpassen van het terrein wordt ook een voorstel gedaan. In het kader van de aanpassing van het voormalige exercitieterrein kan de vraag gesteld worden of het inpassen van een kruisvormige bestrating i.c.m. het plaatsen van enkele bomen hier als een aantasting van de hoge monumentale waarden beschouwd moeten worden. Het centrale (noord-zuid) pad mag echter geen doorboring van de (positief gewaardeerde, cat.2) monumentale erfafscheiding tot gevolg hebben, nu lijkt dat wel te gaan gebeuren en wordt negatief geadviseerd.

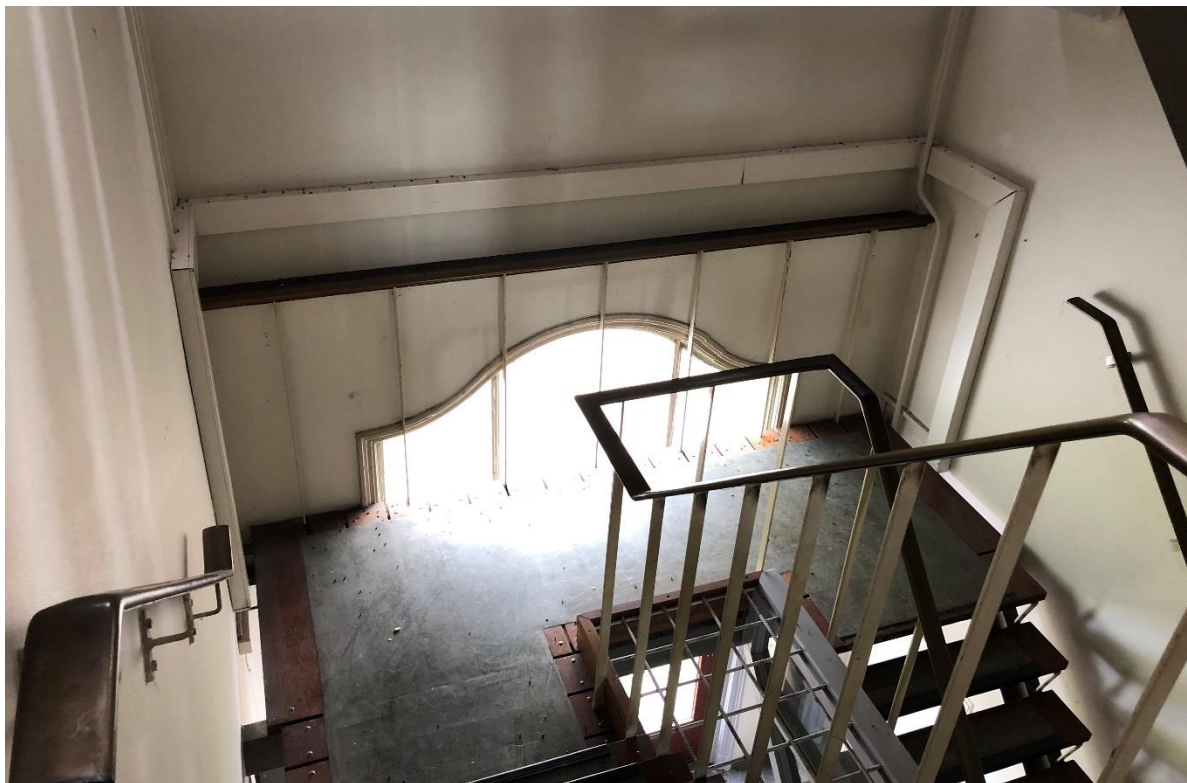
Waardenkaart (bron: BHO)

voorstel situatie

Tijdens de verbouwcampagne van 1974 werd het oorspronkelijke trappenhuis vervangen door de huidige trap inclusief grote glaspuien. Vanuit monumentaal oogpunt kan deze destijdse ingreep als een aantasting van het interieur beschouwd worden, in de waardering kreeg deze trap daarom ook een indifferente monumentwaarde (cat.3) toebedeeld. In het kader van deze opwaardering / herontwikkeling van dit gebouw zou het vernieuwen van deze trap tot de mogelijkheden horen. Het ontwerp dient dan wel van kwalitatief hoogwaardig niveau te zijn zodat dit een monumentale meerwaarde zal opleveren.

Inpassing nieuwe trap (1974) heeft aantasting / verlies van monumentale waarden tot gevolg gehad

Advisering WMC

Het plan eerst laten aanpassen voordat het voorgelegd wordt aan de Welstand-Monumenten-Commissie (WMC).

Advisering RCE

Het plan dient formeel voor advies te worden voorgelegd aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) omdat:

- Het hierbij gaat om een herbestemming.

Omdat de daadwerkelijke werkzaamheden als kleinschalig en niet ingrijpend te omschrijven zijn zal er wel afstemming gezocht worden met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) maar zullen deze in dit stadium geen officieel advies afgeven. In het kader van de WABO aanvraag dient dit wel te gebeuren.

Redengevende omschrijving → RCE → Monument nr. 506682

Inleiding

MARECHAUSSEKAZERNE met twee DIENSTWONINGEN, 1914, gebouwd in traditionele stijl met invloeden van neorenaissance. Vrijstaand in de lineaire bebouwingsstructuur van de Scharnerweg. In 1979-1980 werd het interieur van de kazerne verbouwd. De in de jaren zeventig van de twintigste eeuw bijgebouwde dienstwoningen, de bijgebouwde autostallingen, de garage annex opslagruimte en de fietsenstalling zijn uitgesloten van bescherming.

Omschrijving

De marechausseekazerne is gesitueerd in lengterichting ten opzichte van de Scharnerweg en bestaat uit een drietal bouwvolumes met een gedeeltelijke souterrainverdieping die een volledig symmetrisch ensemble vormen.

Centraal een hoofdvolume van drie bouwlagen met riddersaliet onder een schilddak, voorzien van een rechthoekige plattegrond en twee uitbouwen van één laag aan de achtergevel. Een van deze uitbouwen werd vergroot en ingericht als luchtplaats voor de arrestanten. Aan weerszijden, enigszins teruggerooid en voorzien van risalerende hoekpartijen, dienstwoningen van twee bouwlagen op een rechthoekige plattegrond, gedekt door schilddaken met platte dakdelen. Tegen de achtergevel van de oostelijke dienstwoning een uitbouw van één laag onder plat.

De schilddaken zijn belegd met vernieuwde Hollandse pannen. Bakgoten op klossen. De dienstwoning aan de westzijde heeft een zolderluik met hijsbalk. Dakvensters op het achterdakvlak. Dakkapellen met segmentboogvormig vierruits houten vensterkozijn: twee op het voordakvlak van het hoofdvolume, één op het voordakvlak van de dienstwoningen.

De kazerne heeft een trasraam met rollaag in hardgebakken klinkers, een lichter getinte bakstenen optrek in kruisverband. Hardstenen dorpels. Mergel deurlijst, kaderlijst met gevelopschrift, aanzet- en sluitstenen in de streklijsten en mergel trapgevelafdekkingen en frontons. Deze trapgevels en frontons zijn verankerd in de dakconstructie. Sierankers.

De voorgevel van het hoofdvolume is volledig symmetrisch ingedeeld.

Centraal geplaatst een saliet, uitlopend in een trapgevel, waarvan de pinakel deels is verwijderd. In de eerste laag een rechthoekige, dubbele houten deur met verticaal ingedeeld uitzwenkend bovenlicht. De entree heeft een mergellijst, bestaande uit twee zuilen met teerlingkapiteel op basement en een uitzwenkende architraaflijst met sluitsteen. Tussen de tweede en derde bouwlaag een kaderlijst in mergel met de geveltekst "Koninklijke Marechaussee". In de tweede laag een Nederlands wapenschild, geflankeerd door twee rechthoekige, horizontaal ingedeelde vensters. In de derde laag drie soortgelijke gekoppelde vensters met doorlopende dorpellijst. In de derde laag eveneens de geprofileerde aanzet van de trapgevel, inclusief boogfries en rechthoekig, horizontaal ingedeeld topgevelvenster.

Aan weerszijden van middenrisaliet tweemaal twee gekoppelde vensterassen met rechthoekige zesruitsvensters. De dakkapellen zijn geplaatst boven de muurdammen tussen de tweede en derde vensteras.

De dienstwoningen aan de oost- en westzijde zijn voorzien van een in een trapgevel uitlopend hoekrisaliet met één vensteras. Hierin, op de begane grond, een rechthoekige houten deur met bovenlicht, in de tweede laag een rondboogvormig houten zesruits venster, in de trapgevel een rechthoekig horizontaal ingedeeld venster. De trapgevels zijn ook hier voorzien van een geprofileerd aanzet met fries. In de teruggerooidde gevelvelden twee vensterassen met in elke laag een rechthoekig zesruits vensterkozijn. Boven de muurdam tussen deze assen is de dakkapel geplaatst.

In de zijgevel van de westelijke dienstwoning is de voormalige entree gedicht. Thans resteert een onregelmatig ingedeelde gevel met twee vierkante trappenhuisvensters en een rechthoekig zesruits vensterkozijn in de tweede laag. Zolderluik met insteekkap en huisbalk. De zijgevel van de oostelijke dienstwoning is gaaf en onregelmatig ingedeeld. Drie vierkante vensterkozijnen, rechthoekig zesruits vensterkozijn in de eerste laag.

De achtergevel van de kazerne is symmetrisch ingedeeld. In de dienstwoningen drie assen met in elke laag rechthoekige zesruitsvensters. In het hoofdvolume tien vensterassen, twee- en driegewijs gekoppeld, met rechthoekige zesruitsvensters. Diverse verbouwingssporen in de achtergevel, hellingbaan naar het souterrain. De kazerne wordt aan de straatzijde, vóór de kazerneplaats, omgeven door een ten dele vernieuwd ijzeren hekwerk op bakstenen basement.

De indeling van het kazerne-interieur is ten dele gewijzigd en bevat geen beschermde onderdelen.

Waardering

De marechausseekazerne is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een bestuurlijke en typologische ontwikkeling. De architectuurhistorische waarden worden bepaald door de bouwstijl, de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het deels streekgebonden materiaalgebruik en de ornamentiek. De kazerne maakt deel uit van de lineaire bebouwing langs de Scharnerweg en is als zodanig verbonden met de ontwikkeling c.q. uitbreiding van de stad en van betekenis voor het aanzien van stad en wijk. Het pand beschikt over een redelijke mate van architectonische gaafheid van exterieur en is van belang in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de stedelijke omgeving. De marechausseekazerne beschikt bovendien in regionaal opzicht over een hoge mate van typologische en functionele zeldzaamheid.

